

SFÂRȘITUL LUMII ȘI DEMNITATEA UMANĂ ÎN CONTEXTUL COVID-19

Conf. univ. dr. Laurențiu Florentin MOȚ

Universitatea Adventus, Cernica

laurentiu.mot@uadventus.ro

Abstract: The End of the World and Human Dignity in the Context of COVID-19

The crisis generated by the novel coronavirus is taken as paradigmatic for the end of the world and becomes a framework for discussing the preparation leading up to the eschaton. Unlike many human crises after which one can draw a line and learn the necessary lessons to perform better next time, at the end of the world, the article postulates, that is not possible. This is why the COVID-19 crisis is a fit context for touching upon re-creating the image of God in human beings.

Keywords: *End of the World, coronavirus, human dignity, crisis*

Introducere

Adevărata demnitate umană se construiește pe refacerea chipului divin în ființa umană. Dumnezeu, afirmă Scriptura, l-a creat pe om după chipul și asemănarea Sa (Geneza 1:27). Experiența creștină înseamnă refacerea acestui chip pierdut prin păcătuire. Asemănarea cu Dumnezeu este un proces de durată, a cărei finalitate Biblia o asociază cu sfârșitul lumii sau venirea lui Hristos. Atunci, „vom fi [din nou] ca El, fiindcă Îl vom vedea așa cum este” (1 Ioan 3:2). Până atunci, creștinul este chemat să fie desăvârșit cum și Dumnezeu este desăvârșit (Matei 5:48). Cercetarea de față urmărește să demonstreze că refacerea chipului lui Dumnezeu și a demnității umane trece prin redescoperirea rugăciunii, îndeplinirea datoriei și paza bună sau vegherea spirituală. Acestea sunt ingredientele care fac pe cineva pregătit să-L vadă pe Isus. Ele sunt exerciții spirituale-sociale la căror nepracticare este bine ilustrată în felul în care diferitele

crize umane, cum este și cea cauzată de noul coronavirus, sunt gestionate. De aceea, articolul prezent postulează că fiecare criză este o ocazie de a ne testa limitele și minusurile și de a reășeza construirea chipului divin și a demnității în om pe fundamente sănătoase. În fond, nu ne putem permite ca la sfârșitul lumii să experimentăm ceea ce se întâmplă adesea în viață: mintea de pe urmă sau acea experiență prin care devenim înțelepți după ce am eșuat. Refacerea omului în demnitatea sa trebuie să aibă loc până vine sfârșitul. Atunci, va avea loc numai recunoașterea celor care seamănă cu Dumnezeu (cf. Matei 7:23; 25:12).

Crizele trans-naționale

Deși societățile moderne își îmbunătățesc continuu pregătirea în fața crizelor și dezastrelor, se găsesc neputincioase în fața unei amenințări în creștere: crizele trans-naționale. Patru exemple scurte: (1) În 2002, virusul SARS pleacă din China, prin Hong Kong și intră în 37 de țări, cauzând o criză majoră a sănătății în Toronto, Canada. (2) În 2008, banca americană pentru investiții Bear Stearns falimentează, aruncând economia americană și cea europeană (mai ales în Portugalia, Irlanda, Spania și Grecia) în colaps. (3) În 2010, un vulcan din Islanda (Eyjafjallajökull), cu un nume greu de pronunțat în alte limbi decât cea maternă vulcanelor, erupe furios, paralizând traficul aerian internațional, ținând zeci de mii de călători pretutindeni prin aeroporturi. (4) Din 2015 încoace, venind prin Turcia, multe sute de mii de imigranți au intrat în Europa, din Grecia până în Suedia, cauzând o criză politică și umanitară aproape peste tot pe traseu. Repertoriul de reacții al diferitelor guverne implicate s-a văzut a fi incomplet. Soluția sugerată de unii specialiști pare a fi buna pregătire internă și cooperarea dintre state.¹

Coronavirusul și mintea de pe urmă

Acum închide-ți ochii și amintește-ți împreună cu mine cum stăteam noi la masa de sărbători din decembrie și ne gândeam „ce scurtă-i vacanța” și „ce bine-i acasă”. Nimeni nu se gândea că o să tot stăm acasă după doar două luni și jumătate. Și nu puțin. Fără să bată la ușă, a venit

1 Arjen Boin, “The Transboundary Crisis: Why We Are Unprepared and the Road Ahead,” *Journal of Contingencies and Crisis Management* 27 (2019): 94-99.

coronavirus-ul pe toate continentele, mai puțin Antarctica.² Continentul cu cele mai multe cazuri pozitive acum este Europa (peste 1 mil.) care, strategic vorbind, părea pregătită. În *Official Journal of the European Union* (Jurnalul Oficial al Uniunii Europene) din 15 noiembrie, 2013³ s-a publicat un act legislativ cu câteva decizii ale Parlamentului și Comisiei europene asupra amenințărilor serioase cu privire la sănătatea trans-națională. În acest document (vezi articolele 10-11), se stipula printre altele că reacția optimă la asemenea amenințări are trei componente: monitorizarea sau starea de alertă, buna funcționare a sectoarelor critice ale societății (energia, transportul, comunicațiile, protecția civilă și sănătatea publică), și cooperarea dintre statele Uniunii. În ciuda acestor strategii bine formulate, implementarea lor în situațiile concrete ale corotavirusului nu este la fel de convingătoare. Viața ne tot învață că, după ce trece câte-o criză, răsuflăm ușurați, tragem linie, adunăm lecțiile și sperăm ca data viitoare să acționăm mai eficient, mai bine.

Sunt sigur că ați trăit măcar de câteva ori în viață experiența minștii de pe urmă sau, cum spune englezul, „Dacă aș fi știut atunci, ceea ce știu acum ...”. Când ne încearcă astfel de gânduri târzii nu este, în general vorbind, prea târziu pentru a ne însuși lecția și a acționa mai bine data viitoare. Dar cum va fi la marele sfârșit, cum este numit uneori sfârșitul lumii? Cum ar fi să ai atunci experiența minștii de pe urmă? Când să mai îndrepti atunci ceea ce e strâmb? Am o posibilă soluție: să mergem în timp, la sfârșitul istoriei, să vedem ce se va întâmpla și astfel să avem de pe-acum mintea de pe urmă. Scriptura ne oferă posibilitatea acestui salt în viitor. Isus a spus: „v-am spus aceste lucruri acum, înainte ca să se întâmple, pentru ca atunci când se vor întâmpla, să credeți” (Ioan 14:29).

Vremea de apoi

Dat fiind că ceasul ultim al planetei nu ne este descoperit (Matei 24:36), Scriptura este plină de îndemnul „Vegheați!”. Din cele 22 de ocurențe ale verbului „a veghea” în Noul Testament, jumătate apar în context

2 Acolo nu sunt decât stații de cercetare care adună între 1000-5000 de oameni pe an și o singură biserică, ortodoxă rusă, deservită de doi preoți care se schimbă anual.

3 https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/preparedness_response/docs/decision_serious_crossborder_threats_22102013_en.pdf

escatologic.⁴ Este clar că spiritul alert este crucial în contextul evenimentelor finale. Atenție însă: vigilența despre care vorbește Scriptura nu se referă la a fi la curent cu toate știrile sau a avea rezerve de mâncare în cămară. Nu că aceste precauții ar fi rele, dar vegherea la care suntem noi chemați este mult mai mult decât atât. Este o alertă care se îndreaptă în trei direcții. Pentru a le descoperi vă invit să citim împreună Marcu 13:33-37, „Luați seama, vegheați și rugați-vă; căci nu știți când va veni vremea aceea. Se va întâmpla ca și cu un om plecat în altă țară, care își lasă casa, dă robilor săi putere (lit. autoritate), arată fiecăruia care este datoria lui și poruncește portarului să vegheze. Vegheați, dar, pentru că nu știți când va veni stăpânul casei: sau seara, sau la miezul nopții, sau la cântarea cocoșilor, sau dimineața. Temeți-vă ca nu cumva, venind fără veste, să vă găsească dormind. Ce vă zic vouă, zic tuturor: Vegheați!” Cititorul regulat al Bibliei știe că primele trei Evanghelii ale Noului Testament sunt oarecum paralele și că există corespondențe între ele. Pasajul de mai sus este paralel cu Matei 25 care conține trei parabole hristice, corespunzătoare celor trei direcții ale vegherii de la Marcu. Vom observa aceste relații pe parcurs.

Vegherea prin rugăciune

Prima este vegherea prin rugăciune. Combinația aceasta (veghe + rugăciune) ne transmite că vegherea este în primul rând spirituală. Oamenii îl caută pe Dumnezeu după începerea crizei. Biblia ne cere să-L căutăm înainte. Căci ce altceva este rugăciunea dacă nu accesul nostru la lumea și la prezența lui Dumnezeu? Eschatonul trebuie să ne găsească accesând cu regularitate această prezență divină. În cartea sa *Citadela*, Antoine de Saint-Exupéry scria „zeii cărora nu te rogi în fiecare seară sunt zei falși”.⁵ Nu știi când vom înțelege că legătura cu Ființa Supremă la nivelul minții creează starea supremă de bine. Isus a spus-o aforistic, „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. [...] Despărțiți de mine nu puteți face nimic” (Ioan 15:5). Această relație nedespărțită dintre mlădiță și butucul viței

4 „Vegheați, dar, pentru că nu știți în ce zi va veni Domnul vostru” (Matei 24:42), „Vegheați, dar, căci nu știți ziua, nici ceasul în care va veni Fiul omului” (Matei 25:13), „Ferice de robii aceia pe care stăpânul îi va găsi veghind la venirea lui!” (Luca 12:37), „De aceea să nu dormim ca ceilalți, ci să veghem și să fim treji” (1 Tesaloniceni 5:6), „Iată, Eu vin ca un hoț. Ferice de cel ce veghează și își păzește hainele, ca să nu umble gol și să i se vadă rușinea!” (Apocalipsa 16:15) etc.

5 Antoine de Saint-Exupéry, *Citadela*, trad. Șerban Florea (București: RAO, 2013), 234.

se află în spatele cuvintelor aceluiași Isus: „Eu am venit ca oile să aibă viață, și s-o aibă din belșug” (Ioan 10:10). Acest belșug se referă la o viață superioară, împlinită datorită legăturii cu Dumnezeu. În contextul lui Ioan 10, Isus vorbește despre viața Sa care, fiind dată pentru păcătoși, se adaugă vieții biologice și creează belșugul, împlinirea. Ce poate fi mai frumos ca omul răscumpărat să dezvolte prietenia cu un Dumnezeu care a plătit cu viața pentru el? Apropos, termenul *Parusie*, adică venirea lui Hristos a doua oară, înseamnă în limba de proveniență (lb. greacă) atât „venire”, cât și „prezență”.⁶ Cea mai bună pregătire pentru venirea lui Isus este căutarea regulată a prezenței Sale. Facem asta prin rugăciune și prin lectura atentă a Scripturilor sacre. Dacă ne îndeletnicim cu astfel de lucruri, Cel care vine va fi un prieten, nu un străin. De altfel, nu de puține ori, Isus le reproșează celor cărora li se refuză mântuirea la ziua de apoi că nu-i cunoaște (Matei 25:12; Luca 13:25, 27) – fiindcă nu s-a clădit nimic între ei și Dumnezeu. Poate că înainte de starea de urgență și statul acasă obligatoriu, ne scuzam fiecare că dacă nu am fi atât de ocupați ne-am face timp pentru rugăciune, pentru Scriptură, într-un cuvânt, pentru Dumnezeu. Uite că mulți dintre noi am rămas acasă cu săptămânile. Oare s-a schimbat ceva? Uneori suntem atât de pragmatici încât dacă nu vedem un beneficiu imediat și măsurabil al rugăciunii și al lecturării Bibliei tragem concluzia că nu sunt atât de necesare. Dar tocmai aici este mintea de pe urmă. În parabola celor 10 fecioare din Matei 25:1-13 citim că diferența dintre fecioarele înțelepte și cele neînțelepte a fost una de precauție.⁷ Toate fecioarele așteptau venirea mirelui pentru a-l însoți pe drumul de seară cu lumină din candelă. Dar, fiindcă mirele a întârziat, au adormit toate, în timp ce candelăle lor au ars până s-au stins.⁸ La miezul nopții a sosit mirele, iar fecioarele au trebuit să-și aprindă din nou candelăle. Cele neînțelepte s-au trezit prea târziu, că nu aveau ulei de rezervă. Mergând să cumpere, cortegiul nupțial a trecut, iar când au ajuns și au bătut la poartă, mirele le-a răspuns că nu le cunoaște. Mintea de pe urmă la ziua de apoi nu folosește la nimic. Acum este timpul să ne înconjurăm de prezența și prietenia lui Dumnezeu, nu atunci.

⁶ William Arndt, Frederick W. Danker, and Walter Bauer, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature* (Chicago, IL: University of Chicago Press, 2000), 780.

⁷ John Nolland, *The Gospel of Matthew: A Commentary on the Greek Text* (Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2005), 1007.

⁸ Candelălele nu ardeau mai mult de 15 minute. R. T. France, *The Gospel of Matthew, The New International Commentary on the New Testament* (Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2007), 949.

Vegherea ca îndeplinire a datoriei

A doua formă de veghere este prin îndeplinirea datoriei. Recitesc Marcu 13:34: „Se va întâmpla ca și cu un om plecat în altă țară, care își lasă casa, dă robilor săi putere (lit. autoritate), arată fiecăruia care este datoria (lit. lucrul) lui”. Acest tip de veghere prin muncă, dacă vrei, se reflectă foarte bine în parabola talanților din Matei 25:14-30, care urmează pildei celor 10 fecioare. Pe scurt, parabola talanților prezintă un moșier (un fel de arendaș) care, plecând într-un alt ținut, își încredințează avuția unor slugi. Oamenii primesc fiecare câte un capital diferit (unul 5 talanți, altul 2 talanți, altul 1 talant) cu obligația de a dezvolta capitalul primit. Parabola ne spune că primii doi au dublat talanții primiți, în timp ce ultimul și l-a îngropat, motiv pentru care e dat afară. Personajele și acțiunile sunt simbolice. Stăpânul/proprietarul este Dumnezeu, slugile sunt oamenii, talanții sunt înzestrările de un fel sau altul pe care le primim toți, iar respingerea celui care și-a ascuns talantul reprezintă refuzul mântuirii de la Ziua de apoi.

Câteva lecții se desprind din această poveste. (1) Din talentele și înzestrările omului, în mod normal, are și Dumnezeu de câștigat. Adesea însă, acestea sunt folosite numai pentru noi. (2) Concepția pe care o ai cu privire la Dumnezeu determină felul în care îți vei îndeplini datoria.⁹ Cel care și-a ascuns talantul a zis: „Stăpâne, am știut că ești om aspru, care seceri de unde n-ai semănat și strângi de unde n-ai vânturat: mi-a fost teamă și m-am dus de ți-am ascuns talantul în pământ; iată-ți ce este al tău!” (Matei 25:24-25). Îndrăznesc să-l întreb pe cititor cum îl vede pe Dumnezeu? Ca pe un Stăpân aspru și nerezonabil? Sau, la polul opus, ca pe un bogat pe care nu-l interesează pierderile sau risipa? (3) Știți ce e regretabil? Că atunci când suntem dezorientați și nu știm ce avem de făcut în viață preferăm un seminar gratuit despre cum să te cunoști pe tine, decât să căutăm sfatul lui Dumnezeu în rugăciune și Scriptură. Poate nu e târziu să facem altfel.

Vegherea paznicului

A treia formă de veghere este vegherea portarului, alerta paznicului, adică acea formă de păzire a altuia, căci paznicul nu pe sine se are în vedere când stă în alertă. Replica acestui tip de veghere se găsește în cea de-a

9 Ulrich Luz and Helmut Koester, *Matthew 21-28: A Commentary* (Minneapolis, MN: Augsburg, 2005), 257. Donald A. Hagner, *Matthew 14-28, Word Biblical Commentary 33B* (Dallas, TX: Word, Incorporated, 2002), 735.

treia parabolă din Matei 25 – Parabola judecății viitoare. Tabloul e simplu: la judecata de apoi, ceea ce va conta va fi binele pe care l-ai făcut altora (Matei 25:31-46). Deși parabola nu o spune, intuim că această aplecare către alții care sunt în necaz este alimentată de dragostea față de Stăpân,¹⁰ căci Judecătorul divin spune că atunci când facem sau nu un bine altora, Lui I-l facem sau I-l refuzăm. Forța care ar trebui să ne mâne de la egoism la altruism este sacrificiul lui Hristos.¹¹ Când vezi cât ai primit tu, nu poți sta indiferent. Iată, în acest sens, ce declară apostolul Pavel: „El a murit pentru toți, pentru ca cei ce trăiesc să nu mai trăiască pentru ei înșiși, ci pentru Cel ce a murit și a înviat pentru ei.” (2 Corinteni 5:15). Dacă moartea lui Hristos contează pentru noi numai cât o masă de Paști, atunci trebuie s-o spun, e prea puțin! A trăi pentru tine însuși nu înseamnă a trăi! Mult ar fi vrut cei pierduți din parabolă să întoarcă timpul înapoi și să dea o mână de ajutor celui flămând și însetat, celui bolnav sau celui întemnițat. Dar mintea de pe urmă la vremea de apoi nu folosește la nimic. Acum este timpul să fim altruști. Omul este dator pentru tot binele care i s-a făcut de către Dumnezeu și alți oameni.

Concluzie

În încheiere vreau să-ți rezum o poveste pe care o relatează romancierul francez Honoré de Balzac (1799-1850).¹² Este vorba despre un chirurg parizian de prin 1830, pe nume Desplein, care se declara ateu. Horace, unul din studenții de la medicină care studiau în spitalul lui Desplein, l-a văzut pe chirurg într-o zi intrând într-o biserică, participând la slujbă și plătind o serie de daruri. Seara cei doi luau cina împreună. La desert, Horace îl întreabă pe Desplein ce părere are despre mesă, slujba catolică. Chirurgul răspunde sec: este o farsă, invenție papală pe care albigenzii au refuzat să o recunoască. Horace se întreba pe bună dreptate: unde era închinătorul de dimineață? Inițial a crezut că a fost o întâmplare, dar anul următor îl vede pe același chirurg ateu că participă din nou la slujbă. După ce pleacă, Horace vorbește cu parohul de la care află că Desplein

10 Leon Morris, *The Gospel according to Matthew* (Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1992), 637.

11 Murray J. Harris, *The Second Epistle to the Corinthians: A Commentary on the Greek Text* (Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2005), 422.

12 <https://www.gutenberg.org/files/1220/1220-h/1220-h.htm>.

venea de patru ori pe an la biserică, de cel puțin 20 de ani. După șapte ani are, în sfârșit, ocazia să aflu explicația. Într-un cuvânt, motivul participării la biserică era credința. Această credință care se înfiripase în inima ateuă lui avea însă o poveste în spate.

Doctorul Desplein povestește cum a traversat anii studenției printr-o sărăcie lucie. I-au lipsit hrana (în cele mai multe zile mânca numai micul dejun – pâine veche, fiindcă era mai ieftină, cu lapte), băutura (bea numai apă), îmbrăcămintea, încălțăminte, banii pentru taxe și cărți, banii pentru chirie și prietenii sau familia. Într-o seară târziu, pe când se întorcea de la școală, află de la un vecin că a doua zi urma să fie dat afară din cauza datoriilor la chirie. Nu avea bani nici măcar să plece, cu atât mai puțin să rămână. Dar dimineață, vecinul Bourgeat, un cărauș care trăia din căratul apei prin Paris, i-a propus să meargă cu el (și el era dat afară din pricina ocupației sale). Acest Bourgeat făcuse economii din puținul lui timp de 20 de ani cu gând să-și cumpere un butoi pe roți și un cal, ca să nu mai care apa cu mâna. Acum, când putea să-și satisfacă acest vis, a pus banii jos și i-a spus viitorului chirurg că va plăti cu ei toate cheltuielile lui de ședere, hrană și școlarizare. Această faptă și grija constantă care i-a fost arătată au străpuns inima lui de gheață. Într-o zi, binefăcătorul său a murit. Neavând, prieteni și nici familie, singurul lucru pe care l-a putut face pentru el a fost să-i onoreze credința. Ateul parizian, era ateu față de religia de fațadă. Nu credea în așa ceva. Credea însă în dragostea care se sacrifică. Avea dreptate Balzac când spunea: „Sfârșitul înobilează fiecare faptă”.

La ziua de apoi, mintea de pe urmă nu mai contează. Atunci va conta cât de mult L-a căutat omul pe Dumnezeu înainte, cât de bine și-a îndeplinit datoria față de El și cât de mult a întors binele care i s-a făcut. Aș sugera că un mod prin care cineva poate începe o schimbare ar fi prin a-și însuși ruga poetului Octavian Goga (prima strofă din poezia Rugăciune): Rătăcitor, cu ochii tulburi, / Cu trupul istovit de cale, / Eu cad neputincios, stăpâne, / În fața strălucirii tale. / În drum mi se desfac prăpăstii, / Și-n negură se-mbracă zarea, / Eu în genunchi spre tine caut: / Părinte, - rânduie-mi cărarea!

Bibliografie

- ✦ Arndt, William, Frederick W. Danker, and Walter Bauer. *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*. Chicago, IL: University of Chicago Press, 2000.
- ✦ Boin, Arjen. "The Transboundary Crisis: Why We Are Unprepared and the Road Ahead." *Journal of Contingencies and Crisis Management* 27 (2019): 94-99.
- ✦ France, R. T. *The Gospel of Matthew*. The New International Commentary on the New Testament. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2007.
- ✦ Hagner, Donald A. *Matthew 14-28*. Word Biblical Commentary 33B. Dallas, TX: Word, Incorporated, 2002.
- ✦ Harris, Murray J. *The Second Epistle to the Corinthians: A Commentary on the Greek Text*. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2005.
- ✦ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/preparedness_response/docs/decision_serious_crossborder_threats_22102013_en.pdf.
- ✦ <https://www.gutenberg.org/files/1220/1220-h/1220-h.htm>.
- ✦ Luz, Ulrich and Helmut Koester. *Matthew 21-28: A Commentary*. Minneapolis, MN: Augsburg, 2005.
- ✦ Morris, Leon. *The Gospel according to Matthew*. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1992.
- ✦ Nolland, John. *The Gospel of Matthew: A Commentary on the Greek Text*. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2005.
- ✦ Saint-Exupéry, Antoine de. *Citadela*. Trad. Șerban Florea. București: RAO, 2013.